

Jeden den Ivana Děnísoviče

Alexandr Solženicyn

CHARAKTERISTIKA UMĚLECKÉHO TEXTU

Analýza uměleckého textu

I. část

- zasadit výňatek do kontextu díla
- **Téma:**
 - Cílem knihy je přiblížit lidem svět, který se odehrává za ploty, nebo zdmi pracovních táborů/gulagů v Rusku, a to jednoho dne, který prožil náš trestanec Šuchov.
- **Hlavní myšlenka:**
 - Ukázka toho, že i přes to, že i když člověku všechno vezmete, může si zachovat důstojnost.
 - Vězni smíření se svým osudem a radují se za každou maličkost jako třeba, že je jednou za dlouhou dobu ovesná kaše.
 - Přes vědomí toho, že se z tábora nikdy nedostanou, dále žijí svůj stereotypní život vězně.
- **Motiv:**
 - Beznaděj, degradace lidství, psychické a fyzické násilí, práci v extrémních podmínkách sibiřské zimy, boj o přežití, o zrůdnosti totalitního komunistického režimu.
- **Časoprostor:** 50. léta 20. století, sibiřský kárný pracovní tábor
- **Literární druh:** epika
- **Literární žánr:** novela

II. část

- **Struktura díla:**
 - Er-forma
 - Chronologická kompozice, občas vrácení do minulosti.
 - Text není rozdělen na žádné kapitoly, dá se říct, že jeden den je jedna kapitola.
- **Hlavní postavy:**
 - **Ivan Děnísovič Šuchov**
 - Hlavní protagonista, který čtenáře provází táborovým životem.
 - Nemá žádné zvláštní postavení.
 - V různých táborech strávil již bezmála deset let, ale i přesto si, na rozdíl od jiných vězňů, zachoval pracovitost a smysl pro čestnost.
 - **Andrej Prokofjevič Ťurin**
 - Vůdce Šuchovovy skupiny, tzv. parták.
 - Podobně jako Šuchov strávil v táborech nucených prací již mnoho let, vyzná se dobře v místních poměrech.
 - Ze všech zmíněných postav si udržuje největší morální kredit - shání pro svou partu nejlepší práci a vybavení, je ochoten bránit každého jejího jednotlivého člena.

- **Aljoška**
 - Jako baptista nemá velkou šanci se z tábora kdy dostat, ale víra mu poskytuje naději.
 - V táborové ubytovně má ukrytou Bibli, ze které si denně čte.
- **Bujnovskij**
 - Bývalý námořní kapitán, který i přes to, že je v táboře necelé 3 měsíce.
 - Díky své bývalé práci a způsobům v ní nabytých má nějakou úroveň autority mezi spoluvězni.
- **Gobčik**
 - Mladý kluk, který šikovně plní rozkazy a nadějně proniká do života v táboře.
- **Fet'ukov**
 - Příklad člověka, kterého tábory připravili o veškerou budoucnost.
 - Žebra, ostatní vězni ho nemají v oblibě.
 - Šuchov mu předpověděl krátkou budoucnost.

• **Děj:**

Den trestanců začíná budíčkem v 5 hodin ráno. Šuchov je obvykle na nohou mezi prvními, ale dnes se cítí rozlámaný a snad i nemocný, a tak zůstal na své palandě o trochu déle. Když dozorce našel Šuchova v posteli po budíčku, „napařil“ mu 10 dní korekce – a z 10denní korekce si každý, kdo ji přežil, odnáší trvalé následky. Naštěstí pro Šuchova potřeboval dozorce někoho na umytí podlahy a korekce byla jen záminkou.

Po snídani odcházejí všichni trestanci v 35° mrazu na pracoviště, musí se svléknout, aby dozorce zjistili, zda nevynáší z tábora zakázané předměty. Šuchovova parta má dnes za úkol zdít. Parták Ťurin hned po příchodu na pracoviště rozdělí úkoly a všichni se pouští do práce, při níž se trochu zahřejí. V 1 hodinu zazní siréna a trestanci jdou v zástupech do jídelny pro svůj ubohý oběd – sličtu z horké vody a rybích kostřiček. Po obědě se všichni znovu zaberou do práce. Poctivý Šuchov se snaží i ve zdejších podmínkách odvést slušnou zednickou práci. Dokonce i po odhoukání konce směny, kdy celá 104. parta odešla, je Šuchovovi líto zbytku malty, a ještě chvilku pracuje.

U strážnice před odchodem do tábora následuje opět šacování a přepočítání trestanců. Jeden vězeň chybí a počítá se znovu. Když se chybějící trestanec objeví, všichni mu spílají a někteří přidají za půlhodinu stání na mraze i ránu. Potom se již všechny party hrnou do jídelny na večeři. Podmínky jsou kruté – platí zákon silnějšího a úplatkářství. Ivanu Děnisovičovi se podařilo získat Césarův večerní příděl za to, že mu vystál frontu na balíčky. Šuchov svůj vlastní balík nikdy nedostane – jeho rodina je i tak dost chudá. Před večeří následují prohlídky pokojů a zabavování. Poté již může Šuchov s klidem zalézt na svou palandu. Před usnutím balancuje – byl to dobrý den: nerozstonal se, nezavřeli ho do korekce, pronesl přes strážnici pilku, získal dvojí příděl. Šuchov usínal úplně spokojen.

• **Výstavba vět:**

- Spisovný i nespisovný jazyk.
- Přímá i nepřímá řeč – nespisovné, hovorové, vulgární obraty (holoprdebníci, šmaták, do huby, žrát).
- Jednoduché věty.
- Občas metafory („... dobrý parták ti daruje druhý život, špatný ti ustríhne kabátek z prken ...“).

III. část

- na základě ukázky analyzovat jazyk a jazykové prostředky
- najít umělecké prostředky

Literárně historický kontext

Alexandr Isajevič Solženicyn:

- Prozaik, publicista, nositel Nobelovy ceny (1970).
- Mluvčí ruské kulturní opozice (disentu) spolu s fyzikem A. D. Sacharovem.
- Za proti stalinské výroky v osobních dopisech odsouzen k nuceným pracím – strávil 11 let v stalinských koncentračních táborech, pak ve vyhnanství ve Střední Asii.
- Rehabilitován 1956.
- Od pol. 60. let zákaz publikovat (šířena v samizdatu, vydána v exilu).
- Vypovězen z vlasti (obviněn z velezrady) do Německa, pak USA.
- 1989 rehabilitován, 1994 návrat do Ruska.

Další díla:

- **Souostroví Gulag** – Shromáždil existující doklady o utrpení vězňů, prozkoumal autentická svědectví více než 220 lidí, vydal i vlastní svědectví o prožitém utrpení.
- **V kruhu prvním**
- **Rudý kruh**

Další autoři:

- George Orwell, Samuel Beckett, Alberto Moravia, Thomas Bernhard, Vladimir Nabokov, Joseph Heller, Allen Ginsberg

Období:

- Vydalo Nakladatelství politické literatury v Praze roku 1963.